
НАУКОВІ РОЗВІДКИ МОЛОДИХ ДОСЛІДНИКІВ

Медіафорум : аналітика, прогнози,
інформаційний менеджмент :
зб. наук. праць. – Чернівці :
Чернівецький нац. ун-т, 2022. –
Том 10. – С. 196-208

Mediarorum: Analytics, Forecasts,
Information Management:
Collection of Research Articles. – Chernivtsi:
Chernivtsi National University, 2022. –
Vol. 10. – pp. 196-208

<https://doi.org/10.31861/mediaforum.2022.10.196-208>

УДК: 354.746:007](4-6ЄС)

© Андрій Стьопкін¹

**ІНСТИТУЦІОНАЛІЗАЦІЯ ПОЛІТИКИ ПРОТИДІЇ
ДЕЗІНФОРМАЦІЇ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ**

У статті проаналізовано інституційні процеси забезпечення протидії дезінформаційним впливам РФ в Європейському Союзі, починаючи з початку анексії Криму в 2014 році. Інформаційний простір країн ЄС є вразливим, адже інформаційна складова в демократичних державах критично важлива для функціонування політичної системи та адекватної комунікації суспільства та влади.

196

— *Проаналізувавши інституційні механізми та нормативні документи ЄС, а також реакцію на дезінформаційні кампанії окремих країн встановлено, до ЄС поступово сформував міжурядові інституції для боротьби з дезінформацією. Фіксуємо, що відповідальна громадянська позиція соціальних мереж, провайдерів та електронних ЗМІ сприяє боротьбі з дезінформацією, що виражається в спільних резолюціях та актах самоцензури та ретельної перевірки новин, рекламодавців. Громадські активісти, експерти та журналісти на волонтерських засадах створили кістяк інструментів протидії дезінформації, що підтверджує переваги демократичних громадянських суспільств.*

Ключові слова: інформаційний простір, дезінформація, ЗМІ, фейк, моніторинг, фактчек, соціальна мережа.

**Institutionalization of the Policy
of Counteracting Disinformation in the European Union**

The article analyzes the institutional processes of ensuring the counteraction to the disinformation influences of the Russian Federation in the Euro-

¹ Аспірант кафедри політології та державного управління факультету історії, політології та міжнародних відносин Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. E-mail: stopkin.andrii@chnu.edu.ua, <https://orcid.org/0000-0002-6903-5944>

pean Union, starting from the beginning of the Crimea anexia in 2014. The information space of the EU countries is vulnerable, as the information component in democratic states is critical for functioning of the political system and adequate communication between society and the authorities.

Having analyzed the institutional mechanisms and normative documents of the EU, as well as the reaction to the disinformation campaigns of certain countries, the EU has gradually formed intergovernmental institutions to combat disinformation. We note that the responsible civil position of social networks, providers and electronic media contributes to the fight against disinformation expressed in joint resolutions and acts of self-censorship and thorough check of news, advertisers. Public activists, experts and journalists on volunteer basis have created a backbone of the tools to counter disinformation, which confirms the advantages of democratic civil society.

Keywords: Information space, disinformation, media, facework, monitoring, facts, social network.

Постановка наукової проблеми та її значення. В умовах інформаційного суспільства дезінформація стає серйозною загрозою національній безпеці будь-якої країни. Особливо в умовах сучасної «нової холодної війни» Заходу та Росії, яка вже перейшла в «гарячу» фазу на території України. Інформація є грізною зброєю, як і раніше, так і сьогодні. Інформаційна підготовка завжди передреє прямому військовому втручання з боку агресора. Дезінформація може мати руйнівний вплив на демократію і права людини. Це підриває довіру до державних інституцій, демократії та науки, руйнує демократичні цінності і відкритість, а також загрожує здоров'ю особи та суспільства. Небезпека дезінформації серйозна і значуща, а боротьба з нею складна. (The International Foundation for Electoral Systems, 2020).

Європейський Союз був і залишається особливо вразливою ціллю для інформаційно-психологічних впливів, адже принципи, на яких функціонують європейські демократії, це плюралізм, широке обговорення, впливовість громадської думки та ЗМК. Ці сильні сторони демократичних країн стають об'єктом дезінформації. Вільні та незалежні ЗМІ, як гарант європейських демократичних свобод, відіграють важливу роль в інформуванні громадян, також є майданчиком боротьби з дезінформацією (European Commission, 2016).

Як правило, в Європейському Союзі діяльність ЗМІ строго регламентується набором норм і правил, які покликані забезпечити не-

упередженість, плюралізм, відсутність мови ненависті, шкідливого вмісту. Також європейське законодавство визначає правила публікації політичної реклами та інших оплачених матеріалів. В умовах сучасного розвитку технологій популярнішими стають Інтернет-ЗМІ, які є всеохоплюючими, легкодоступними з будь-якого пристрою. Крім того, ці нові медіа присутні у всіх соціальних мережах і у великій кількості, що дає громадянину величезний вибір і спектр думок, поглядів та «істини». І саме ця сфера є небезпечним ґрунтом для проростання дезінформації, з якою важче боротися за допомогою класичного правового регулювання.

Тому, нові серйозні виклики потребують нових рішень з боку ЄС. Європейський Союз та кожна країна-член адаптуються до дезінформаційних впливів, виробляючи необхідний імунітет. Звісно, шляхом проб і помилок, але все одно виробляючи загальні методики і рекомендації. Саме вироблення і результати впровадження нових політичних підходів особливо цікавить мене як автора пропонованої статті.

198

— **Аналіз останніх досліджень із цієї проблеми та методологія дослідження.** В сучасній політичній науці проблематика негативного впливу дезінформації, включаючи політичні її наслідки, активно досліджується багатьма західними та українськими науковцями. Беручи до уваги публікації і дослідження на тему дезінформації в Європі, можна знайти спільну думку, що дезінформація – це безумовна загроза для європейської демократії, ба більше, для європейських цінностей як таких. Однак питання інституціоналізації саме політики протидії дезінформації потребує більшої уваги з боку дослідників.

Метою статті є визначення специфіки формування політики протидії дезінформації в країнах Європейського Союзу. Для досягнення мети були визначені наступні **дослідницькі завдання**: проаналізувати правову реакцію ЄС на дезінформаційні виклики; дослідити сутності роботи вироблених ЄС інституцій, які покликані боротися з дезінформацією; охарактеризувати кейси дезінформації в окремих країнах ЄС та їх “дезактивацію”.

Виклад основного матеріалу дослідження. Перші сигнали визнання російської інформаційної діяльності на інституційному рівні ЄС були повідомлені в грудні 2014 року, коли комісар з питань європейської політики сусідства публічно повідомила про особливі комунікаційні зусилля, які впливають з боку Кремля і спрямовані на ЄС.

Нарешті, у рішенні Європейської Ради від 19-20 березня 2015 року була чітко визначена позиція про необхідність кинути виклик «триваючим дезінформаційним кампаніям Росії» (European Parliament, 2015) та створити відповідні інституції (наприклад, оперативна робоча група зі стратегічних комунікацій, East Stratcom Task Force, ESTF (European External Action Service, 2021). Відзначимо, що згодом була прийнята «Спільна декларація про свободу вираження та «фейкові новини», дезінформацію та пропаганду», ініційовану низкою міжнародних організацій (The UN Special Rapporteur on Freedom of Opinion and Expression, the OSCE Representative on Freedom of the Media, OAS Special Rapporteur on Freedom of Expression and the ACHPR Special Rapporteur on Freedom of Expression and Access to Information, 2017). У червні 2017 р. Європейський Парламент відповідною резолюцією зобов'язав Європейську Комісію «перевірити можливість законодавчого регулювання обмеження поширення недостовірної інформації», яка впливає на політичні процеси в Євросоюзі (European Parliament, 2018).

199

Оперативна група East StratCom була створена у квітні 2015 року в інституційній структурі Європейської служби зовнішніх дій (EEAS) під керівництвом Високого представника ЄС Федеріки Могеріні. План дій щодо стратегічної комунікації, представлений пізніше в червні, описує місію, яку новостворена цільова група виконуватиме з 1 вересня того ж року. Зокрема, були визначені наступні цілі:

- Сприяння ефективній комунікації щодо політики та цінностей ЄС у східному сусідстві.
- Зміцнення спільного медіа-середовища у Східному сусідстві шляхом активного просування свободи ЗМІ в регіоні.
- Спільно з державами-членами підвищити обізнаність громадськості про дезінформаційну діяльність зовнішніх суб'єктів та підвищити спроможність ЄС передбачати та реагувати на цю діяльність.

Спочатку команда складалася лише з 14 чоловік, а згодом з 16 (експерти, журналісти, перекладачі). На діяльність підрозділу не виділялися додаткові кошти, який натомість мав покладатися на існуючий бюджет ЄСВД. Проте було відзначено відносно швидку реакцію європейських інституцій на висловлену невідкладність протиставлення російській дезінформації.

Результатом публічних консультацій про негативний вплив дезінформації на соціально-політичні процеси в ЄС стало сформоване розуміння процедури перевірки фактів як одного з базових способів протидії поширенню фейків, який має низку функціональних обмежень. Остання вимагає доповнення процедури перевірки фактів іншими засобами, до яких були віднесені: стимулювання традиційної новинної журналістики; використання нових технологій штучного інтелекту та блокуючих ланцюгових технологій; підвищення рівня медіаграмотності усіх вікових груп (European Commission, 2018).

Незважаючи на невеликий бюджет, East StratCom вдалося досягти успіху у двох справах. По-перше, це Disinformation Review (раніше Disinformation Digest), щотижневий формат інформаційного бюлетеня, спрямований на аналіз російської дезінформації та надання даних аналітикам, журналістам та чиновникам з цього питання (Disinfo Review, 2022). По-друге, кампанія EU vs Disinfo, яка, як її флагманський проект, аналізує та збирає випадки дезінформації, виявлені в прокремлівських ЗМІ (девіз сайту, з гумором, «Питання ще більше»). Зокрема, його робота базується на моніторингу медіа та джерел соціальних мереж 15 мовами в ЄС та східних сусідах. Неправдиві твердження розвінчуються шляхом надання пояснювальних доказів і збираються в базі даних Disinfo, яка наразі містить понад 6500 ідентифікованих випадків. У 2016 році була створена російськомовна версія веб-сайту. Зовнішні атаки сприяли прискоренню інституційної підтримки діяльності Оперативної групи.

У січні 2018 року підрозділу було виділено перший бюджет у розмірі 1,1 мільйона євро, у 2019 році – 3 мільйони євро (EEAS, 2018), і сьогодні вони, переважно, спрямовуються на фінансування роботи дописувачів, а саме тих, кому поставлено завдання моніторингу та аналізу оригінальних російських ЗМК.

20 вересня 2018 року Європейська комісія також затвердила Кодекс практики ЄС щодо дезінформації, саморегуляційна ініціатива провайдерів соціальних мереж у боротьбі з дезінформацією та фейковими новинами. (European Commission, 2018). Кодекс мав на меті стати першою глобальною пропозицією, яка свідчить про добровільну згоду основних соціальних мереж та онлайн-рекламодавців у визнанні їх ролі в протидії дезінформації в Європі. Тоді були визначені основні зусилля:

- Підвищити прозорість реклами, дозволяючи користува-

чам з'ясувати, чому вони зустріли конкретну рекламу. Вони зобов'язалися розкрити спонсорів політичної реклами.

– Розробити політику проти фейків, доклавши «комерційно обґрунтованих зусиль» (відмова від просування реклами з сайтів, які часто подають неправдиву інформацію та дезінформацію. Це також передбачає покращення моніторингу якості реклами).

– Серйозні зобов'язання щодо ліквідації фейкових облікових записів та створення політичних рамок в ЄС щодо використання та ідентифікації ботів, щоб забезпечити їх чітку відмінність від реальних людей.

На сьогодні відповідними підписантами Кодексу практики є Facebook, Google, Twitter, Mozilla та Microsoft²⁸. Повідомляється, що понад 600 груп і сторінок у Facebook працюють у Франції, Німеччині, Італії, Великобританії, Польщі та Іспанії. За результатами діяльності HLEG (High-Level Expert Group on sustainable finance (Експертна група високого рівня зі сталого фінансування) публічних консультацій щодо негативного впливу дезінформації на суспільно-політичні процеси, Єврокомісія сформулювала принципи та цілі, якими керуватиметься для підвищення рівня обізнаності громадськості щодо дезінформації та виробила відповідну систему заходів:

– Єврокомісія дала дефініцію поняттю «дезінформація», як «достовірно неправдивої або оманливої інформації, яка створюється, подається та поширюється з метою отримання економічної вигоди або навмисного обману громадськості, і може завдати шкоди суспільству», що включає загрози демократичним процесам.

– Європейська комісія визначила причини поширення дезінформації в країнах ЄС: економічні, технологічні, політичні та ідеологічні. Беручи до уваги широкий спектр впливу пропаганди маємо розуміти, що ефективність протидії залежить від консолідованої позиції всіх країн у відстоюванні європейських цінностей та демократії.

– Складність контролю інтернет мережі та швидкість поширення дезінформації в ній спонукали до висновку, що протидія дезінформації повинна спиратись на принципи (1) забезпечення прозорості походження інформації, фінансування; (2) сприяння різноманітності доступної інформації, яка сприятиме неупередженому та критичному мисленню громадян (медіа грамотність); (3) залучення медіа та державних акторів до співпраці з метою викриття дезінформації.

– Відбулося доповнення Загального регламенту про захист даних (European Commission, 2016) з метою посилення захисту персональних даних користувачів онлайн-платформ, що почав діяти в ЄС з 25 травня 2018 р. (European Commission, 2018).

Європейський підхід до боротьби з поширенням дезінформації влучно узагальнила вітчизняна дослідниця доктор політичних наук Ротар Наталія Юріївна (на малюнку 1) (Ротар, 2021).

Малюнок 1

Структура європейського підходу до боротьби з поширенням дезінформації в Інтернеті

202

Досліджуючи дану інформаційну проблематику, варто звертати увагу на окремо взяті дезінформаційні кампанії та протидію їм на рівні кожної окремої європейської країни. Кілька конкретних прикладів демонструють, яким чином демократичні країни Заходу реагують на дезінформаційні виклики, демонструючи можливі інструменти протидії.

Франція. Національний комітет Демократичної партії США перед президентськими виборами 2016 року допомогла Франції дізнатися про інформаційну діяльність Росії. Обізнаність привела до посилення можливостей інформаційного захисту країни з огляду на перебіг президентських виборів у Франції 2017 року зі створенням Французького кіберкомандування в жовтні 2016 року. Що ще важливіше,

це було втілено у відповідну політичну волю: попередження широкої громадськості про ризик іноземного втручання. Основні ЗМІ та провідні політики виступили із заявами про можливе втручання Росії. Фактично, ліберальний кандидат у президенти Еммануель Макрон був тим часом об'єктом цілеспрямованої та відкритої дезінформаційної кампанії франкомовних версій RT і Sputnik. У результаті Макрон відмовив пресі в акредитації як на кампанію RT, так і Sputnik після першого туру виборів. Його позиція була згодом роз'яснена самому президенту Путіну після його перемоги. Французька позиція полягала у засудженні Russia Today і Sputnik як органів «впливу під час цієї кампанії, які неодноразово створювали підроблені істини [...] (вони) поводитися не як представники преси чи як журналісти, але натомість вели себе як органи впливу та оманливої пропаганди, ні більше, ні менше» (France 24, 2017).

Швеція. У Швеції, де було виявлено численні випадки російських операцій з дезінформації та поширених фейків, було вжито активного підходу в рамках розвитку психологічного захисту населення. З огляду на це, на всіх рівнях освіти, починаючи з початкової школи, розпочато освітні програми, спрямовані на підвищення медіаграмотності. Одночасно з цим батькам школярів пропонуються навчальні проекти, щоб сформувати покоління громадян, здатних розрізняти реальні джерела від підроблених.

Країни Балтії. Латвія та Литва поклалися на політику штрафів і призупинень проти необ'єктивних або неправдивих звітів, які можна перевірити. У 2015 році Першому Балтійському каналу було відмовлено в акредитації преси на висвітлення конфлікту в Україні, і Латвія, і Литва (European Commission, 2018) правомірно заборонили RTR Planeta на кілька місяців через звинувачення у «підбурюванні до війни» та «неправдивій інформації про історичну подію» (Deutsche Welle, 2015).

Великобританія. Національний регулятор Сполученого Королівства з питань комунікацій, Ofcom, оштрафував телеканал RT на 200000 фунтів стерлінгів за «серйозне недотримання [...] правил мовлення – і вимагав, щоб канал транслював резюме [...] глядачів». Зокрема, звинувачення стосувалися невідповідності RT стандартам неупередженості під час висвітлення фактів, пов'язаних зі «справою Скрипаля» (Waterson, 2019).

Висновки. Підсумовуючи, можна констатувати, що взаємодія ЄС та держав-членів у підході до російської дезінформації створила East StratCom, що було першим кроком та прикладом інструменту, що діє за міжурядовим принципом. В рамках ЄС реакція на дезінформацію відбувалася поступово знизу вгору, а не зверху вниз. Процес інституціоналізації протидії дезінформації відбувається в правовій площині, перш за все. Фактично, перші заяви Європейської Ради та створення Цільової групи були відповіддю на попередні застереження різних країн-членів.

Унікальні підходи країн-членів до дезінформації були переоцінені у світлі обмежень міжурядової системи ЄС. Як зазначалося, російські дезінформаційні впливи мають різні характеристики та інтенсивність залежно від географії, а також політичного контексту цільової держави. Тому, протидія має враховувати «місцевий колорит взаємин», який має враховувати досить довгу історію взаємин з Росією.

204 — Безумовно, індивідуальність реакції, як це продемонстрував французький, британський, чи Балтійський випадки, дають змогу регулювати інтенсивність та темпи контрзаходів. Однак, слід зазначити, що єдиний державний підхід також покладає відповідальність за будь-яку реакцію на волю національних урядів. Можливим вирішенням виявленої проблеми може бути створення системи швидкого оповіщення в усьому Європейському Союзі.

Загальноєвропейська політика визначила основні напрямки роботи у протидії дезінформації: прозорість та підзвітність роботи ЗМК, розвиток освіти та медіа грамотності, підтримка якісної журналістики, правове оформлення політики протидії. Найважливішим напрямом, який в довготривалій перспективі має шанси мінімізувати можливості та впливи дезінформації, на мою думку, є підвищення рівня медіаграмотності. Критичне ставлення до інформації, автоматична перевірка новин є, будемо сподіватися, дієвою вакциною проти дезінформаційних впливів. Європейський Союз створив інструменти, які допомагають розпізнавати фейки, а відтак і нейтралізувати їх.

Таким чином, політичні підходи ЄС в інформаційній сфері з початку відкритої агресії РФ проти України змінилися. Визначення базових понять, вироблення правових інструментів, започаткування інституцій, безумовно, працюють. Головне – це воля кожної країни ЄС протидіяти негативним інформаційним впливам, використовуючи адекватні загальноєвропейські політичні підходи і практики.

Джерела та література:

1. Deutsche Welle. 2015. Lithuania to ban Russian TV channel for ‘warmongering’. <https://www.dw.com/en/lithuania-to-ban-russian-tv-channel-for-warmongering/a-18370852>;
2. DISINFO REVIEW. 2022. Disinformation at the border of war. <https://euvsdisinfo.eu/disinfo-review/>
3. European Commission. 2016. Media Pluralism and Democracy: Outcomes of the 2016 Annual Colloquium on Fundamental Rights. https://ec.europa.eu/information_society/newsroom/image/document/2016-50/2016-fundamental-colloquium-conclusions_40602.pdf;
4. European Commission. 2016. Regulation 2016/679 of the European Parliament and of the Council of 27 April 2016 on the Protection of Natural Persons with Regard to the Processing of Personal Data and on the Free Movement of Such Data, and Repealing Directive 95/46/EC. [https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020XC0417\(08\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020XC0417(08)&from=EN);
5. European Commission. 2018. Communication From the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. Tackling Online Disinformation: a European Approach. Brussels, 26.4.2018. COM/2018/236 final. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52018DC0236&from=EN>;
6. European Commission. 2018. Lithuania’s decision to suspend broadcast of the Russian language channel “RTR Planeta” complies with EU rules. News, <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/lithuanias-decision-suspend-broadcast-russian-language-channel-rtr-planeta-complies-eu-rules>;
7. European Commission. 2018. Synopsis Report of the Public Consultation on Fake News and Online Disinformation. <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/synopsis-report-public-consultation-fake-news-and-onlinedisinformation>;
8. European Commission. 2022. Code of Practice on Disinformation. <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/code-practice-disinformation>;
9. European External Action Service (EEAS). 2021. Questions and Answers about the East StratCom Task Force. <https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/2116/-questions-and-answers-about-the-east->

10. European Parliament. 2014–2019. Online platforms and the Digital Single Market European Parliament resolution of 15 June 2017 on online platforms and the digital single market. https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2017-0272_EN.pdf?redirect;

11. European Parliament. 2015. Resolution of 10 June 2015 on the state of EU-Russia relations. https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2015-0225_EN.html?redirect;

12. France 24. 2017. Macron slams RT, Sputnik news as 'lying propaganda' at Putin press conference . <https://www.france24.com/en/20170530-macron-rt-sputnik-lying-propaganda-putin-versailles-russia-france-election>;

13. The International Foundation for Electoral Systems(IFES). 2020. REGIONAL EUROPE OFFICE HOLDS SUCCESSFUL FIRST VIRTUAL EVENT IN LIGHT OF PANDEMIC. <https://www.ifes.org/news/regional-europe-office-holds-successful-first-virtual-event-light-pandemic>;

206 — 14. The UN Special Rapporteur on Freedom of Opinion and Expression, the OSCE Representative on Freedom of the Media, OAS Special Rapporteur on Freedom of Expression and the ACHPR Special Rapporteur on Freedom of Expression and Access to Information. 3 March 2017. Joint Declaration on Freedom of Expression and “Fake News”, Disinformation and Propaganda. FOM.GAL. <https://www.osce.org/files/f/documents/6/8/302796.pdf>;

15. Waterson, Jim. 2019. RT fined £200,000 for breaching impartiality rules. The Guardian (26 Jul 2019) <https://www.theguardian.com/media/2019/jul/26/rt-fined-breaching-impartiality-rules-ofcom>;

16. Ротар, Наталія. 2021. «Формування політики захисту електронної моделі політичної участі від дезінформаційних впливів (на прикладі політики Європейського Союзу)». Історико-політичні проблеми сучасного світу, вип. 43 (Червень):179-93. <https://doi.org/10.31861/mhpi.2021.43.179-193>.

References:

1. Deutsche Welle. 2015. Lithuania to ban Russian TV channel for 'warmongering'. <https://www.dw.com/en/lithuania-to-ban-russian-tv-channel-for-warmongering/a-18370852>;

2. DISINFO REVIEW. 2022. Disinformation at the border of war. <https://euvsdisinfo.eu/disinfo-review/>

3. European Commission. 2016. Media Pluralism and Democracy:

Outcomes of the 2016 Annual Colloquium on Fundamental Rights.https://ec.europa.eu/information_society/newsroom/image/document/2016-50/2016-fundamental-colloquium-conclusions_40602.pdf;

4. European Commission. 2016. Regulation 2016/679 of the European Parliament and of the Council of 27 April 2016 on the Protection of Natural Persons with Regard to the Processing of Personal Data and on the Free Movement of Such Data, and Repealing Directive 95/46/EC.[https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020XC0417\(08\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020XC0417(08)&from=EN);

5. European Commission. 2018. Communication From the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. Tackling Online Disinformation: a European Approach. Brussels, 26.4.2018. COM/2018/236 final. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52018DC0236&from=EN>

6. European Commission. 2018. Lithuania's decision to suspend broadcast of the Russian language channel "RTR Planeta" complies with EU rules. News, <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/lithuanias-decision-suspend-broadcast-russian-language-channel-rtr-planeta-complies-eu-rules>; 207
—

7. European Commission. 2018. Synopsis Report of the Public Consultation on Fake News and Online Disinformation. <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/synopsis-report-public-consultation-fake-news-and-onlinedisinformation>;

8. European Commission. 2022. Code of Practice on Disinformation. <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/code-practice-disinformation>;

9. European External Action Service (EEAS). 2021. Questions and Answers about the East StratCom Task Force. <https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/2116/-questions-and-answers-about-the-east->;

10. European Parliament. 2014–2019. Online platforms and the Digital Single Market European Parliament resolution of 15 June 2017 on online platforms and the digital single market. https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2017-0272_EN.pdf?redirect;

11. European Parliament. 2015. Resolution of 10 June 2015 on the state of EU-Russia relations. https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2015-0225_EN.html?redirect;

12. France 24. 2017. Macron slams RT, Sputnik news as 'lying propaganda' at Putin press conference. <https://www.france24.com/en/20170530-macron-rt-sputnik-lying-propaganda-putin-versailles-russia-france-election>;

13. The International Foundation for Electoral Systems(IFES). 2020. REGIONAL EUROPE OFFICE HOLDS SUCCESSFUL FIRST VIRTUAL EVENT IN LIGHT OF PANDEMIC. <https://www.ifes.org/news/regional-europe-office-holds-successful-first-virtual-event-light-pandemic>;

14. The UN Special Rapporteur on Freedom of Opinion and Expression, the OSCE Representative on Freedom of the Media, OAS Special Rapporteur on Freedom of Expression and the ACHPR Special Rapporteur on Freedom of Expression and Access to Information. 3 March 2017. Joint Declaration on Freedom of Expression and "Fake News", Disinformation and Propaganda. FOM.GAL. <https://www.osce.org/files/f/documents/6/8/302796.pdf>;

208 — 15. Waterson, Jim. 2019. RT fined £200,000 for breaching impartiality rules. The Guardian (26 Jul 2019) <https://www.theguardian.com/media/2019/jul/26/rt-fined-breaching-impartiality-rules-ofcom>;

16. Rotar, Nataliia. 2021. «Formuvannia polityky zakhystu elektoralnoi modeli politychnoi uchasti vid dezinformatsiinykh vplyviv (na prykladi polityky Yevropeiskoho Soiuzu)». Istoryko-politychni problemy suchasnoho svitu, vyp. 43 (Cherven):179-93. <https://doi.org/10.31861/mhpi2021.43.179-193>.